

CRNA GORA I TRGOVINA LJUDIMA

 Centar za
istraživačko
novinarstvo
Crne Gore

1 234567 890128 >

IMA LI NADE ZA ŽRTVE

**CRNA GORA I
TRGOVINA LJUDIMA**

Ima li nade za žrtve

Tokom 2018. godine, Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore sproveo je istraživanje o problemima trgovine ljudima u Crnoj Gori. Ova brošura je rezime tog istraživanja sa preporukama kako da se Crna Gora suoči sa ovim problemom i kako da svi mi prepoznamo žrtve. Brošura je dio projekta „Trgovina ljudima – ima li nade za žrtve“, realizovanog uz pomoć danske fondacije Jyllands-Postens Fond, kojoj se zahvaljujemo na podršci

Izdavač:
Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore

Za izdavača:
Milka Tadić Mijović

Urednik izdanja:
Slavoljub Šćekić

Novinarka:
Maja Boričić

Lektor:
Nina Bukilić

Prepress:
Dragan Lučić

Štampa:
Studio Mouse

Tiraž: 500 kom

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-9868-1-0
COBISS.CG-ID 36638736

Ovaj projekat je podržan od strane

Jyllands-Postens Fond

Za tvrdnje iznijete u publikaciji odgovoran je isključivo CIN-CG

SADRŽAJ

Kako prepoznati žrtvu	8
Crna Gora, zemlja pod nadzorom	8
Prostitucija - blage kazne za noćne klubove	11
Prosjačenje, ropstvo od malih nogu	12
Rani brakovi, otimanje budućnosti	13
Radna eksploatacija, savremeno ropstvo	15
Migranti su već žrtve, a može biti i gore	16
Rezime	18
Preporuke	18

Šta je trgovina ljudima: Trgovina ljudima, prema definiciji Ujedinjenih nacija (UN), znači vrbovanje, prevoz, transfer, smještaj ili prihvata lica, upotrebom prijetnje ili sile, u svrhu eksploatacije.

Oko dva i po miliona ljudi u svijetu godišnje su žrtve trafikinga, a kriminalne organizacije koje se bave trgovinom ljudi zarađuju oko tri milijarde dolara. Ovaj oblik kriminala često je povezan sa drugim. Prema podacima Ujedinjenih nacija, smatra se da je to drugi izvor zarade nezakonite dobiti za organizovane kriminalce nakon onih dobijenih iz trgovine drogom. Procjene međunarodnih institucija govore da će trgovina ljudima do 2025. godine, kao dio organizovanog kriminala, premašiti šverc droge i oružja.

Podaci UN govore da će oko **140 miliona** djevojčica u svijetu biti udato do 2020. godine, od čega će **50 miliona** biti djevojčice mlađe od **15 godina**.

Evropska komisija ocjenjuje da su od oko 2, 5 miliona žrtava trafikinga polovina djeca. Trgovina ljudima u EU, posebno iz Rusije, Ukrajine i centralne i jugoistočne Evrope, porasla je posljednjih godina.

Prema podacima Evropske komisije, u evropskim zemljama najrasprostranjeniji su **prostitucija/seksualna eksploatacija (79 odsto)**, kao i **prinudni rad (18 odsto)**, koji se u posljednje vrijeme povećava u nekim zemljama EU. Manje uobičajeni oblici eksploatacije uključuju prisiljavanje žrtava da prose i prodaju svoje organe.

Žrtva trgovine ljudima može da bude svako - i muškarci i žene, i dječaci i djevojčice, nezavisno od svog porijekla, godina, nacionalne pripadnosti, obrazovanja, socijalnog statusa

ili neke druge osobine. Može se zaključiti da su žene i djevojčice češće žrtve seksualne eksploatacije, dok su kod radne eksploatacije žrtve češće muškarci.

Na internetu se mogu lako naći najčešći načini vrbovanja:

- lažne poslovne i druge ponude od osoba koje žrtva poznaje ili u koje ima povjerenje;
- lažno zabavljanje;
- mladić koji se pretvara da je u ljubavnoj vezi sa djevojkom i u nekom trenutku, kada stekne njeno povjerenje, poziva je da pođe sa njim u drugu zemlju/grad gdje će okušati sreću i započeti novi, srećniji život;
- obmanjujući oglasi za posao u različitim medijima (novine, internet, socijalne mreže);
- poslovi koji se nude su bolje (ali, ne nerealno) plaćeni i nude pogodnije uslove rada nego u zemlji u kojoj potencijalna žrtva živi;
- prodaja člana porodice - zbog siromaštva i drugih problema, ali nekada i zbog toga što roditelji vjeruju da će njihovo dijete imati bolji život na nekom drugom mjestu, ne sanjajući da će postati rob.
- otmica je moguć, ali ne previše čest način regrutovanja za trgovinu ljudima.

140 miliona

djevojčica u svijetu biće udato
do 2020. godine, od čega će

50 miliona

biti djevojčice mlađe od

15 godina.

u evropskim zemljama
najrasprostranjeniji su
prostitucija/seksualna
eksploatacija

(79 odsto)

kao i prinudni rad

(18 odsto)

ima li nade za žrtve //

Kako prepoznati žrtvu

Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i OSCE napravili su i posebnu listu indikatora za rano prepoznavanje žrtava trgovine ljudima za medicinske stručnjake. Slični indikatori sadržani su i u udžbenicima kojim je Kancelarija opremila potencijalne predavače u školama:

- lice ne posjeduje nikakvu vrstu pravne identifikacije;
- lice tvrdi da je „samo u posjeti“, ali nije u mogućnosti da kaže tačnu adresu prebivališta ili ne može da se sjeti;
- lice se koristi lažnim identifikacionim papirima;
- lice ne zna na kojoj se lokaciji (državi) trenutno nalazi;
- postojanje nedosljednosti u priči lica;
- neko drugi govori u ime lica, tj. prevodilac, često pripadnik iste etničke grupe, muško ili žensko; licu nije dozvoljeno da sam/sama govori;
- lice ne poznaje lokalni jezik;
- lice prolazi kroz stanje „hiper nesanice“ ili paranoje, straha, anksioznosti, depresije, potčinjavanja, tenzije i/ili nervoze;
- lice nema pojma o vremenu i prostoru;
- lice izbjegava kontakt očima;
- neuhranjenost ili uopšte loše zdravstveno stanje;
- postojanje povreda za koje izgleda da su rezultat fizičkog napada;
- postojanje povreda tipičnih za određene poslove ili mjere kontrole;
- postojanje povreda za koje izgleda da su rezultat primjena mjera kontrole;
- dokazi o postojanju infekcije koja se sa lakoćom može tretirati kroz rutinske fizičke preglede;
- lice manifestuje strah ili anksioznost;

- lice se nalazi u stanju zavisnosti od droga i/ili alkohola;
- lice ne može da se sjeti kada je posljednji put imao/la medicinski pregled;
- nedostatak zdravstvenog osiguranja, tj. plaćanje kešom.

Crna Gora, zemlja pod nadzorom

Krivičnim zakonikom Crne Gore, Članom 444 zapriječena je kazna zatvora od jedne do petnaest godina za trgovinu ljudima, s tim da kada je riječ o maloljetnoj žrtvi, robija se minimum tri godine.

U posljednje četiri godine Crna Gora nema nijednu pravosnažnu presudu za trgovinu ljudima, a u istom periodu procesuiran je samo jedan slučaj trafikinga. Uz ignorisanje civilnog sektora i medija koji opominju na rast i posljedice ove pošasti, to otvara pitanje djelovanja države u trouglu policija - tužilaštvo - sud. Odnosno, da li policija kvalitetno prikuplja dokaze, da li ih tužilaštvo dovoljno dobro kvalifikuje i posmatra, te da li sudovi svojim odlukama poništavaju prethodne napore i obeshrabruju naredne.

U izvještaju američkog Stejt departmenta o trgovini ljudima Crna Gora se i ove godine nalazi na listi zemalja koje su pod nadzorom zbog trgovine ljudima. Kvalifikovana je kao zemlja izvora, tranzita i kao odredište trgovine muškarcima, ženama i djecom radi seksa i prisilnog rada. Žrtve seks trafikinga, prema ovom izvještaju, primarno su žene i djevojke iz Crne Gore i susjednih balkanskih država, a žrtve prisilnog prošenja uglavnom su romska i albanska djeca.

Stejt department preporučuje Crnoj

Gori da energično istraži, goni i osudi trgovce ljudima. Preporučuje se i povećanje proaktivnog skrininga potencijalnih žrtava, posebno za djecu koja se bave prosjačenjem, žene u prostituciji i sezonske radnike. Navodi se, takođe, da treba obučavati sudije, tužioce i policajce za sprovođenje istrage i vođenja postupaka u slučajevima sumnje u trgovinu ljudima, kao i za bolju identifikaciju žrtava. Američka vlada vjeruje da je potrebno podsticati žrtve da učestvuju u istragama i sudskim postupcima i da bi inspekciji rada trebalo obezbijediti potrebna sredstva i resurse kako bi se povećala identifikacija žrtava prisilnog rada.

U izvještaju se pominje da su **prvi put od 2014.** godine procesuirana dva lica za trafikung. Ističe se i da nijednoj žrtvi nije dosuđena odšteta ni u parnici, ni u krivičnom postupku. Ocjenjuje se da crnogorske vlasti nijesu dovoljno učinile u borbi protiv trafikunga u odnosu na prethodni izvještaj, te da već četiri godine nema nijedne presude za krivična djela iz te oblasti. Navodi se da inspekcija rada nema resurse za proaktivno identifikovanje žrtava i da je Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima izgubila svoj samostalni status i preporučuje da joj se osigura adekvatan autoritet, kapacitet i uticaj. (<https://www.state.gov/documents/>

organization/282802.pdf)

U posljednjem dokumentu Evropske komisije za pregovaračka poglavlja 23 i 24 ističe se da od 2015. nije bilo nijednog krivičnog gonjenja za trgovinu ljudima, kao i nijedne pravosnažne presude u posljednje tri godine. U međuvremenu je, doduše, crnogorsko tužilaštvo procesuiralo jedan slučaj vezan za seksualnu eksploataciju. U dokumentu EK ocjenjuje se da se mnogi potencijalni slučajevi trgovine ljudima istražuju i procesuiraju kao druga krivična djela, kao što je posredovanje u prostituciji i krijumčarenje ljudima.

Glavni razlozi za to što nema presuda, prema mišljenju EK, jesu nepostojanje identifikovanih žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori, slabi kapaciteti na nivou specijalizovane jedinice u Upravi policije, nedostatak proaktivnih istraga, poteškoće u prikupljanju neophodnih dokaza, nedostatak svijesti o raznovrsnosti postojećih formi trgovine ljudima. Napominje se i da ne postoji volja potencijalnih žrtava da reaguju. Procjene međunarodnih organizacija su da upravo nedovoljan broj procesuiranih slučajeva obeshrabruje žrtve da prijave trafikung.

„Žrtve trgovine ljudima, namijenjene

U CRNOJ GORI

u posljednjih 13 godina
osuđene 34 osobe
za krivično djelo trgovine ljudima

registrovano je 38 žrtava trafikunga

prostituciji, su u prvom redu djevojke i žene iz Crne Gore ili drugih balkanskih zemalja, a eksploatišu se u barovima, noćnim klubovima... Djeca žrtve trgovine ljudima uglavnom su Romi i Albanci, a oni su primorani da prose. Romske djevojčice se prodaju kao supruge, a internacionalne kriminalne grupe povremeno crnogorske djevojke i žene, žrtve trafikinga, šalju u druge balkanske zemlje", piše u prošlogodišnjem izvještaju Stejt departmenta, a identičan profil države dat je i u najnovijem.

U Crnoj Gori su, **u posljednjih 13 godina, osuđene 34 osobe** za krivično djelo trgovine ljudima, a petoro je pravosnažno oslobođeno optužbi. U istom periodu **registrovano je 38 žrtava trafikinga**, od kojih je 11 muškaraca i devet maloljetnika.

Prema podacima Crnogorskog ženskog lobija, međutim, **u Skloništu za žrtve trafikinga**, koje vodi ta organizacija, u posljednjih 13 godina **boravilo je 177 potencijalnih žrtava**, od čega je 69 maloljetnih.

Osim osmoro, sve žrtve su bili strani državljani, starosti od 12 do 45 godina, a krivična djela bila su vezana za radnu i seksualnu eksploataciju, sklapanje nedozvoljenog braka i prisilno prosjačenje. Pored Crne Gore, žrtve su bile iz Srbije, sa Kosova, Bosne i Hercegovine, Ukrajine i Bangladeša.

Policija je, u istom periodu, podnijela 21 krivičnu prijavu, a tužilaštvo je podiglo 20 optužnica protiv 59 lica. Osuđeni su uglavnom muškarci od 30 do 60 godina, porijeklom iz Crne Gore, Srbije, Kosova, Albanije, Hrvatske i Ukrajine.

u Skloništu
za žrtve
trafikinga
boravilo je

177
potencijalnih
žrtava

Uprkos preporukama Savjeta Evrope i Evropske komisije - da bi Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima trebalo da bude direktno pod Vladom ili nezavisno tijelo, ona je, sredinom prošle godine, prešla u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova. U Nacionalnoj kancelariji takođe vjeruju da je to loše rješenje koje im pravi brojne administrativne barijere, zbog kojih ništa ne mogu da urade bez odobrenja ministra unutrašnjih poslova.

Iz Nacionalne kancelarije i nevladinog sektora saglasni su da je ključni problem što policija i tužilaštvo ne identifikuju žrtve, ili ih u najboljem slučaju prepoznaju u lakšem krivičnom djelu po počiniocu, posredovanju u prostituciji, posredovanju u maloljetnim brakovima i slično. Jačanje stručnih kapaciteta zaposlenih u državnim institucijama je za Nacionalnu kancelariju, kako navode, njihov prioritet u budućem periodu. Priznajući greške u dosadašnjoj praksi policije, za koju kažu da se previše oslanjala na iskaze žrtava, oni navode da će se u budućnosti procesi više bazirati na dodatnom prikupljanju materijalnih dokaza.

Nevladina organizacija trenutno vodi državno Sklonište za žrtve trafikinga, koje funkcioniše od 2005. godine, a pri kojem je **24 sata** dnevno dostupna **SOS linija na broj 116666**.

Nezvanično se moglo čuti da sklonište za žrtve nije sasvim bezbjedno i da je njegova lokacija mnogima poznata. Iz Kancelarije za borbu protiv trafikinga razmišljaju o drugačijem modelu skloništa, odnosno o iznajmljivanju stanova kad iskrсне potreba, jer kažu da je sklonište uglavnom prazno.

Prostitucija - blage kazne za noćne klubove

Dok u policiji tvrde da u većini slučajeva prostitutke u Crnoj Gori dobrovoljno rade taj posao, iz nevladinog sektora ističu da je prostitucija u više od 90 odsto slučajeva istovremeno i trafiking. U policiji kažu da, prema njihovom iskustvu, u Crnoj Gori ima najviše seksualne eksploatacije mlađih ženskih osoba, koja se odvija preko posrednika. Ali, tužilaštvo na osnovu svega onoga što u tim predmetima uradi policija, ne prepoznaje trgovinu ljudima, već najčešće „posredovanje u vršenju prostitucije“. Iz nevladinog sektora ističu da su prostitutke izrabljivane, oduzimaju im dokumenta,

trpe nasilje, pod raznim su ucjenama, pod dejstvom alkohola i droga, te da će teško u takvom stanju doći u policiju i reći da to ne rade dobrovoljno. Postoje i tvrdnje da neki policajci, kao dodatni izvor zarade čuvaju objekte u kojima se sprovode razni oblici eksploatacije, a da je državno sklonište prazno. Istraživanje CIN-

CG potvrdilo je i da pojedini „noćni klubovi“ koji su već procesuirani ranije za kriminalno udruživanje i prostituciju, i dalje nesmetano rade. Policija to priznaje, ali se

24/7
SOS broj
116666

ima li nade za žrtve //

pravda i da je nemoćna uprkos povremenim kontrolama.

U Kancelariji za borbu protiv trafikinga potvrđuju da je mnogo veći broj potencijalnih žrtava koje su prošle kroz Vladino sklonište, ali se u statistikama ne vode kao žrtve, jer to nije dokazano. Svaljujući krivicu na tužilaštvo, u policiji se pozivaju na smjernice evropskih eksperata. Prema njima, ukoliko posrednik raspolaže sa više ženskih osoba, ne primjenjuje silu, prijetnju, bilo koji način uticaja, ne ucjenjuje, ne zadržava im putne isprave, ne ograničava im kretanje, a one pristaju na seksualnu eksploataciju i imaju procenat od naplaćenih seksualnih usluga, tužilaštvo ne bi trebalo da cijeni kako to nije trgovina ljudima.

U policiji se pravdaju i da je veoma teško dokazati ta krivična djela, te da su istrage rađene više mjeseci, sa mjerama tajnog nadzora, korišćenjem prikrivenih islednika, ali da je sve na kraju išlo u pravcu posredovanja u vršenju prostitucije. Činjenicu da je prethodne godine procesuiran i samo jedan slučaj posredovanja u prostituciji, u policiji pravdaju nedostatkom kadra i opterećenošću velikim brojem drugih poslova. Zato najavljuju novi tim sa više ljudi koji će se baviti upravo trafikingskom.

Iako u policiji tvrde da, u dosadašnjoj praksi, nijesu imali drastične slučajeve trgovine ljudima, iskustva nevladinog sektora svjedoče o primjerima da su djevojke bile otete, držane pod ključem, fizički i psihički zlostavljane. I kada se neki slučaj procesuirao u znatno blažoj formi, u Crnoj Gori, kao i u zemljama istočne Evrope i na Balkanu, prostitutka odgovara prekršajno, a klijent nikako. Mnoge nevladine organizacije u zemlji zalažu se da se to promijeni, te da se

kažnjavaju klijenti, a ne prostitutke. Cijene seksualnih usluga u Crnoj Gori kreću se od deset eura do nekoliko stotina eura, a prostitutka obično dobija manji dio novca ili ništa.

Prosjačenje, ropstvo od malih nogu

Relevantne međunarodne institucije iz godine u godinu ocjenjuju da je prosjačenje u Crnoj Gori najrasprostranjeniji vid ekonomske eksploatacije djece. Uprkos tome, ovaj problem se uglavnom ignoriše.

Prema podacima Ujedinjenih nacija, Evropske komisije i Državnog sekretarijata SAD, prosjačenje predstavlja najrasprostranjeniji vid ekonomske eksploatacije djece u regionu, pa i u Crnoj Gori. U svojim izvještajima, te međunarodne institucije navode da su djeca, u najvećoj mjeri romskog porijekla, primoravana na prosjačenje.

Crna Gora se i Konvencijom o pravima djeteta obavezala da će štititi i osigurati prava djeteta, kao i da će osigurati da se domaćim zakonima ne dozvoli uključivanje djece, pod bilo kakvim okolnostima, u prostituciju, pornografiju i prisilan rad. Međutim, situacija u praksi je drugačija, pa se stiče utisak da crnogorske institucije, ali ni građani, ne mare mnogo za veliki broj djece koji svakodnevno možemo vidjeti kako prose na ulicama.

U izvještajima nevladinih organizacija ističe se da poseban problem predstavlja nedostatak preciznih statističkih podataka o rasprostranjenosti dječjeg prosjačenja, kao i reviktimizacija žrtava koje vrlo teško nalaze izlaz iz „začaranog kruga“.

Prema podacima Kancelarije za borbu protiv trafikinga, u Skloništu za žrtve trgovine ljudima tokom 2016. godine bila je smještena samo jedna potencijalna žrtva prisilnog prosjačenja. Policija je prošle godine podnijela oko 60 prekršajnih prijava zbog prosjačenja, najčešće roditeljima koji šalju djecu sa ispruženom rukom na ulicu.

Iz civilnog sektora ocjenjuju da je veliki problem to što ne postoji koordinisanost institucija za adekvatno rješavanje ove pojave, nedovoljna senzibilnost većine službenika da se uhvate u koštac sa dječjim prosjačenjem, neadekvatan pravni i zakonodavni okvir, kao i čekanje institucija da posao završi neko drugi umjesto njih. Prisutni su i stereotipi i predrasude o tome da je prosjačenje stil i tradicija života Roma.

Rješenje bi se, prema ocjenama NVO, moglo naći u obezbjeđivanju prihvatilišta u kojem bi se zbrinula sva djeca koja su žrtve nasilja i ulice, a koja bi paralelno radila sa osnaživanjem njihovih porodica. Djecu zatečenu u prosjačenju često smjeste u Dom za maloljetnike, sa vršnjacima koji su već u sukobu sa zakonom. Tamo im nije mjesto, a radnici u vaspitnom domu kažu da nemaju mogućnosti i uslova da rade sa njima.

U civilnom sektoru smatraju da su djeca koja žive i rade na ulici u velikom riziku da postanu žrtve trafikinga. Djeca su, prema njihovom iskustvu, najčešće iz romsko-egipćanske zajednice i izložena su brojnim oblicima nasilja, a njihove porodice su obično i njihovi najčešći eksploatatori. Posebno su ugrožene djevojčice, koje su višestruko diskriminisane i u velikoj opasnosti da postanu žrtve trafikinga.

Građani gotovo nikad ne prijavljuju

prosjačenje, kao ni institucije koje bi trebalo da se bave time. Zakonom o javnom redu i miru predviđene su kazne od 30 do 200 eura za osobe koje prosjače. Protiv djece i maloljetnika prekršajne prijave se ne podnose, jer njih Konvencija o pravima djeteta i drugi međunarodni akti tretiraju kao žrtve. Zakon o javnom redu i miru takođe predviđa kaznu zatvora od 30 do 60 dana za prisiljavanje na prosjačenje maloljetnog lica, dok Krivični zakonik prosjačenje maloljetne djece prepoznaje kroz krivična djela zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica sa kaznom od tri do pet godina zatvora, kao i trgovina ljudima, za koju je propisano od tri do deset godina zatvora.

Rani brakovi, otimanje budućnosti

U posljednjih pet godina, prema podacima civilnog sektora, u Crnoj Gori je registrovano oko 60 slučajeva ranih ugovorenih brakova. Samo u posljednje dvije godine 49 slučajeva prijavljeno je policiji, ali nijedan nije procesuiran.

Začarani krug iz kojeg se romska zajednica teško i sporo izvlači, zatvara se poricanjem njihovog nacionalnog savjeta. U njemu tvrde da su prodaja djevojčica i sklapanje ranih brakova posljednjih godina iskorijenjeni i da se to ne dešava. Pojedine nevladine organizacije koje se bave ovim problem, međutim, tvrde da i u porodicama rukovodilaca ove krovne organizacije ima ugovorenih brakova, te da se i oni sami time bave.

U skloništu, **od 2015. do avgusta 2017.** godine boravilo je devet potencijalnih žrtava prisilnog braka. To su bile djevojčice iz Crne Gore, Srbije i sa Kosova. Njihov uzrast, kada

2015 - 2017.

9

potencijalnih žrtava prisilnog braka

postaju žrtve ugovorenih dječjih brakova, kreće se od 11 do 14 godina. U nevladinim organizacijama tvrde da sklapanje dječjih brakova u ovoj populaciji nijesu pojedinačni slučajevi, već da je to „na nivou pojave“. Iako je broj neevidentiranih pripadnika populacije RE znatno smanjen, još postoje oni koji nemaju nikakva lična dokumenta, pa takva djeca „ne postoje“ u institucionalnom sistemu i sam čin ranog ugovorenog dječijeg braka nije moguće evidentirati.

Pojašnjavaju da, i kada se neki slučaj otkrije, često roditelji ili rodbina krivicu svaljuju na djevojčicu, pod izgovorom da je „pobjegla od kuće jer se zaljubila“ i da nijesu uspjeli da je spriječe.

Nevladine organizacije primjećuju i jedan broj djevojčica koje dovode iz obližnjih država (Kosovo, Srbija, Makedonija, Albanija) ilegalno ili pod izgovorom da odlaze sa roditeljima u posjetu rođacima u Crnoj Gori, a zapravo je riječ o udaji. Takve dogovore sklapaju porodice razgovorima preko interneta ili telefonom. Na isti način, jedan broj njih iz Crne Gore odlazi u druge zemlje gdje bivaju udate po već ugovorenom „scenariju“ roditelja dvije porodice. Najčešće te djevojčice odvođe roditelji radi udaje u Njemačku, Italiju, Austriju, kao i u okolne države, na Kosovo, u

Srbiju, Makedoniju i Albaniju.

Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2013. godine, i prisilni brakovi su označeni kao krivično djelo trgovine ljudima. Mlađim od 16 godina zabranjeno je stupanje u brak. Maloljetnici mogu da stupe u brak nakon navršenih 16 godina, uz saglasnost roditelja.

Prema posljednjem popisu, u Crnoj Gori živi 8.305 pripadnika romske i egipćanske populacije, a polovina su žene. Podaci Ujedinjenih nacija (UN) govore da će do 2020. godine oko 140 miliona djevojčica biti udato, od čega će 50 miliona biti djevojčice mlađe od 15 godina. Istraživanje koje je NVO Centar za romsku inicijativu sproveo 2014. godine, pokazalo je da u Crnoj Gori čak 72,4 odsto romske i egipćanske populacije stupa u brak od 12. do 18. godine života. Oni ističu da bi trebalo kažnjavati i onog koji je dao i drugog koji je uzeo novac prilikom sklapanja ovih brakova.

Civilni sektor zabrinjava činjenica da se u procesu izviđaja koji sprovodi državni tužilac i policija ne prikupe dovoljni materijalni dokazi na osnovu kojih bi se pokrenuo krivični postupak, čak ni prekvalifikovao događaj kao prekršaj. Posebno zabrinjava to što su sve djevojčice, nakon negiranja

ugovorenog braka, vraćene roditeljima, odnosno počiniocima krivičnog djela, uglavnom bez mjera daljeg nadzora. Prema Porodičnom zakonu, takve porodice bi morao da nadzire Centar za socijalni rad. Iz Centra za socijalni rad nijesmo dobili odgovor na pitanja o tome da li preduzimaju potreban nadzor porodica u kojima postoji sumnja da su prodavali svoju djecu za sklapanje ugovorenih brakova.

U Nacionalnoj kancelariji ocjenjuju da je slabo ili nikakvo obrazovanje među romskom

Podaci UN

do 2020. godine oko 140 miliona djevojčica biti udato, od čega će 50 miliona biti djevojčice mlađe od 15 godina.

Istraživanje koje je NVO Centar za romsku inicijativu sproveo 2014. godine, pokazalo je da u Crnoj Gori čak

72,4 odsto romske i egipćanske populacije stupa u brak **od 12. do 18. godine života.**

ima li nade za žrtve |||||

populacijom problem, jer oni razmišljaju na način kako to nije trgovina, već neko čašćavanje, iako je riječ o krivičnom djelu. Iako nema procesuiranih, ima više prijavljenih, dodaju iz Kancelarije, što govori o tome da se podiže svijest da je to pogrešno.

Radna eksploatacija, savremeno ropstvo

Iako se u izvještajima međunarodnih organizacija Crna Gora opominje zbog prisilnog rada i radne eksploatacije, za posljednjih 13 godina nema nijedan procesuiran slučaj tog oblika trafikinga.

U izvještajima međunarodnih institucija piše da su uglavnom muškarci i dječaci iz inostranstva bili podvrgnuti prinudnom radu u sektoru građevinarstva, romska djeca natjerana da prose, te da su žene iz inostranstva često prinuđene da rade u Crnoj Gori.

Prema pravosnažnim presudama, Crna Gora ima registrovana samo dva slučaja radne eksploatacije, i to procesuiranih 2004. i 2005. godine. Obje presude postale su pravosnažne 2010. godine, kada je sedam lica osuđeno zbog radne eksploatacije, a dosuđene kazne su se kretale od dvije do tri i po godine zatvora. Tada su osuđena četiri Crnogorci, jedan državljanin Srbije i jedna Ukrajinka. Žrtve su šest lica iz Ukrajine i 23 osobe iz Bangladeša.

Iz civilnog sektora kao najvećeg „krivca“ za tako mali broj presuda označavaju inspekcije, a posebno Inspekciju rada. Radna eksploatacija manje je uočljiva od ostalih oblika trgovine ljudima i zahtijeva dodatne napore da se otkrije, a rano otkrivanje neprijavljenog

Crna Gora ima
registrovana
samo
slučaja
radne
eksploatacije

2

rada je ključno. Nevladin sektor, na osnovu slučajeva sa kojima su se susretali, upozorava i da vrlo često radno izrabljivanje žena prati i seksualna eksploatacija.

Iz Inspekcije rada su, nedavno, tek nakon što je CIN-CG objavio svoj istraživački tekst, odgovorili kako se ne mogu izjasniti o problemu radne eksploatacije (prinudnog rada) u Crnoj Gori, „jer nije bilo prijava, pa ni konkretnih postupanja u vezi sa tim“. Oni su dodali da, iako sarađuju sa svim institucijama koje se bore protiv trafikinga, za sada nijesu

prepoznali nijednu potencijalnu žrtvu trgovine ljudima“.

Migranti su već žrtve, a može biti i gore

U policiji tvrde da, iako se u posljednje vrijeme bilježi povećan broj migranata koji prolaze kroz Crnu Goru, taj broj za sada nije zabrinjavajući. U toku **2018. godine, oko 1.500** migranata, prema podacima policije, **prošlo je kroz teritoriju Crne Gore. U prosjeku ima oko 20, 30 migranata dnevno**, dok su **prije godinu dana imali pet ljudi dnevno**.

U policiji priznaju da postoji umiješanost kriminalnih grupa u ilegalno prebacivanje migranata. Prema njihovom iskustvu, u najvećem broju, kriminalci i njihove organizacije su državljani onih zemalja iz kojih dolaze i sami migrant, ili sa trase kojom se kreću.

Kada je o migrantima riječ, nema procesuiranih slučajeva trafikinga. Procesuirana su samo dva slučaja krijumčarenja ljudi. Iz Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima objašnjavaju da nijesu mogli dokazati prisilu, što je osnova za postojanje krivičnog djela trafikinga.

U policiji i Kancelariji tvrde da se posebno prate migranti, jer je u drugim zemljama zabilježeno da čak daju svoje organe kako bi prešli granicu. Vlasti za sada blagonaklono gledaju na domaći „biznis“ koji se oko migranata razvija, poput prevoza od i do granice, ne uočavajući ni pojedinačni ni organizovani kriminal. Umjesto toga javno priznaju da od prevoznika traže informacije o kretanju migranata. Razumijevanje

pojedinih policajaca, sa kojima su razgovarali novinari CIN-CG, o tome da su migranti žrtve trafikinga, kada od njih uzimaju lična dokumenta i novac i voze ih u nepoznatom pravcu, za sada su prilično usamljena i daleko od alarma institucija sistema.

Samom činjenicom da su, zbog kriza, ratnih strahota i siromaštva, bili primorani da napuste svoje domove, ovi ljudi su već dovoljno žrtve. Sve glasnije najave novog migranstkog talasa dodatno aktuelizuju ovu temu.

2018. godine oko
1.500
migranata
prošlo je kroz
teritoriju
Crne Gore ili oko
20-30 dnevno

prije godinu dana
5 ljudi dnevno

REZIME

- Procjene međunarodnih institucija govore da će do 2025. godine trgovina ljudima, kao dio organizovanog kriminala, premašiti šverc droge i oružja. Podaci UN govore da će do 2020. godine oko 140 miliona djevojčica biti udato, od čega će 50 miliona biti djevojčice mlađe od 15 godina. Evropska komisija ocjenjuje da su od oko 2,5 miliona žrtava trafikinga polovina djeca.

- Crna Gora je i ove godine u izvještaju vlade SAD kvalifikovana kao zemlja izvora, tranzita i kao odredište trgovine muškarcima, ženama i djecom radi seksa i prisilnog rada i svrstana u zemlje pod nadzorom. Slične ocjene dolaze i sa drugih važnih međunarodnih adresa.

- U posljednje četiri godine Crna Gora nema nijednu pravosnažnu presudu za trgovinu ljudima, a u istom periodu procesuiran je samo jedan slučaj trafikinga. Uz ignorisanje civilnog sektora i medija koji opominju na rast i posljedice ove pošasti.

- Evidentan problem je u trouglu policija - tužilaštvo - sud, gdje najveći broj slučajeva ne dobije epilog, a vrlo mali okonča prekvalifikacijom u blaža djela i kazne.

- Umjesto snažnijeg sistemskog odgovora, Kancelarija za borbu protiv trafikinga iz pozicije Vladinog tijela premještena je pod nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova.

- Impresivna su nastojanja romskih akvista da svoju zajednicu emancipuju i borbom protiv prosjačenja i ugovorenih brakova, ali izostaje sistemska podrška.

PREPORUKE

- Neophodno je stalno jačanje svijesti o ozbiljnosti problema trafikinga u Crnoj Gori, što podrazumijeva snaženje i sistemskih organizacija i nevladinog sektora koji bi tim poslom trebalo da se bave.

- Crnogorske vlasti bi trebalo da iskreno zatraže, i još iskrenije prihvate pomoć i podršku vlada i međunarodnih organizacija koje prepoznaju Crnu Goru kao zemlju izvora, transfera i konačne destinacije žrtava trafikinga.

- Policija i tužilaštvo, kroz obuku i jačanje međusobne saradnje trebalo bi da manifestuju profesionalnu upornost u dokazivanju trafikinga, izbjegavajući linije manjeg otpora i usmjeravanja ka blažim djelima i kaznama.

- Neophodno je kadrovsko i materijalno jačanje policijskih timova koji se pod ingerencijom Kancelarije za borbu protiv trafikinga i van nje bore protiv ove pošasti.

- Kancelarija i državni organi bi trebalo da se odreknu ekskluzivnosti držanja skrovišta za žrtve i da u borbu protiv trafikinga uključe i druge NVO koje se time samostalno bave.

- Posebno je važno jačanje romskih i egipćanskih NVO i podrška mladim aktivistima iz ove populacije koji nastoje da emancipuju svoju zajednicu i izbore se i sa nasljeđem koje pod vidom tradicije zadržava oblike ropstva i eksploatacije.

